הישיבה השבעים־וחשע של הכנסת השביעית

יום רביעי, י"ג סיון תש"ל (17 יוני 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 12.32

א. ציון מלאת שמונים שנה לרחובות

היו"ר ב. צ. קשת:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

כנסת נכבדה. בימים אלה מלאו שמונים שנה להיווסדה של רחובות, ואנו נציין זאת היום מעל במה זו ונשלח את ברכותינו לעיר רחובות, לתושביה, לראש העיר ולחברי מועצתה.

רחובות — אחת הדוגמאות הנפלאות של חלוציות וגבורה — החלה את דרכה לפני שמונים שנה, בעקבות החלטתו של קומץ עקשנים להתנחל על אדמתה. עבדו עליה כל יסודי העלייה והקליטה שהיו מגת חלקן של המושבות דאז, אך היא עמדה בהם והתגברה עליהם.

בימי השלטון הזר בארצנו היתה רחובות אחד המרכזים החשובים של המחתרות על כל גוניהן.

היום מופיעה היא לפנינו במעמד של עיר ואם בישראל, כעיר מחוז על מוסדות הממשלה שבה וכעיר מחוזית למוסדות ההסתדרות. לשם הדגמה אביא לפני־כם כמה מספרים: ב־1890 היו בה 268 תושבים, היום — 36,000; באותה שנה למדו בה 8 תלמידים, היום — 8,000; ב־1890 היו בה 17 בניינים, היום — 5,000, מהם רבי־קומות ומרובי־דירות.

רחובות, על פרדסיה המוריקים, מפעלי התעשיה שלה, מרכזי המדע המפורסמים; רחובות על מוסדות התרבות שבה — שאי ברכה, המשיכי, אזרי חיל, עלי מעלה מעלה!

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ב. צ. קשת:

נשמע עכשיו הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ח. ליאור:

ברשות היושב־ראש, הנני מתכבד להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים בעניין מניעת הידרדרות בהנהלת מועצת בית־שאן.

ג. הצעות לסדר־היום

1. מצב הסטטוס־קוו בענייני דת במדינת ישראל

היו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף י"ב בסדר־היום: הצעות לסדר־היום. ראשונה, הצעה לסדר־היום של חבר־הכנסת לורנץ: מצב הסטטוס־קוו בענייני דת במדינת ישראל. רשות הדיבור לחבר־הכנסת לורנץ.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. כל הממשלות, בלי יוצא מן הכלל, שהיו עד היום, הבטיחו במפורש בקווי היסוד שלהן, ואני מצטט: "הממשלה תשמור על הסטטוס־קוו במדינה בענייני דת".

יוחנן בדר (גח"ל):

מה לך ולקווי היסוד של הממשלה?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כך בדיוק תקראו, חברי הכנסת, בקווי היסוד של ממשלת בן־גוריון, בכרך 28, עמוד 91 של "דברי הכנ־סת"; של ממשלת אשכול — כרך 44, עמוד 401; ושל ממשלת גולדה מאיר — חוברת ה' של השנה, עמוד 270.

בוודאי לא תופתעו אם אומר שאותנו, את אגודת ישראל, לא סיפק נוסח זה מעולם. אחד מי"ג עיקרי האמונה הוא: אני מאמין באמונה שלמה שואת התורה לא תהא מוחלפת. אין לנו רשות ואין אנו מוכנים לוותר אפילו על קוצו של יו"ד בתורת השם — ותורת הסטטוס־קוו בוודאי אינה התורה שאנו יכולים להשלים אתה.

אבל לא אנו, אגודת ישראל, חידשנו את המושג של סטטוס־קוו בענייני דת, אלא הממשלה, כל הממשלות בישראל ראו בכך, ובצדק, את הדרך למנוע מלחמת תרבות בישראל, ואנו יודעים את הרגישות בענייני דת. יכולים להבין איפוא, שלפחות בתקופת המלחמה, המל־חמה הפיסית, עלינו לשמור על חזית הפנים. כך "נתקדש" המושג "סטטוס־קוו".

אולם, האם קיים באמת סטטוס־קוו בענייני דת? נתחיל, חברי הכנסת, בחדשות. אתמול ביטל בית־המשפט העליון החילוני את פסק־דינו של בית־הדין הרבני, והוא חייב לרשום כנשואים כוהן שנשא גרושה בנישואין פרטיים. ובכן, ראשית השינוי: מתן גושפנקה רשמית, בפעם הראשונה מאז קום המדינה, לנישואין פרטיים. האין זה שינוי בסטטוס־קוו?

שנית, ההתערבות בפעם הראשונה בסמכותם של בתי־הדין הרבניים באופן מהותי ולגופו של דבר. כי בית־הדין הרבני מצא שהעדים סתרו את עדותם בשאלה אם היו או לא היו קידושין, בלי לדבר על כך שלפי פסק־הדין של בית־הדין הרבני לא היו העדים כשרים לעדות.

לא ניכנס עכשיו לפרטי פסק־הדין המנומק, שחברי הכנסת יכולים לקרוא אותו. עד היום דן בית־המשפט

העליון בשאלה אם לבית־דין מסויים היתה סמכות לדון באותו עניין או לא היתה לו סמכות. אבל להיכנס לגופם של דברים, אם העדים עדים, אם העדות מכוונת או לא, ועל יסוד זה לשנות פסק־דין של בית־הדין הרבני — הרי זה קורה בפעם הראשונה וזהו שינוי מהותי בסטטוס־קוו.

הסטטוס־קוו החדש יהיה, חברי הכנסת, שמכאן ואילך יהודי אשר קידש ב"הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל", פירושן המעשי של המלים הללו יהיה — כדת או שלא כדת בית המשפט החילוני. כי המלה האחרונה שאמר בית־המשפט (ובהסכמת הממשלה והכנסת) בעניין הנישואין: שופטי בית־המשפט העליון הם המכריעים סופית אם הקידושין חלים או אינם חלים, והם פסקו עכשיו שכוהן עם גרושה, בנישואין פרטיים, גם בלי עדות — גם זה קידושין.

גיור: — עד מלפני כמה חודשים, כידוע לכל, היתה בת־תוקף ההנחיה הברורה של שר הפנים, וכמובן על דעת הממשלה, שגיור יכול להיות רק לפי ההלכה. באה הממשלה, ובאישור הכנסת (ולא מטעמים־פורמליים; כל הצעתי איננה עניין פורמלי) עשתה לבאורה דבר קטן בלבד: השמיטה מלה אחת בלבד. אחרי "גיור" השמיטה את המלים "לפי ההלכה". אולי יאמר לי שר המשפטים: למה אתה מדקדק כל־כך? וכי גם זה שינוי בסטטוס־קוו, להשמיט מלה אחת? אני מקווה שלא יענה לי כך.

ובכן, שינו את כל היסוד של הגיור. הגיור היה לצחוק. אינו צריך עוד להיות לפי ההלכה, ומאז התחילה הרעה: מלחמת תרבות שסופה מי ישורנו. במקרה הבודד של הלן זיידמן, וכדי להציל את ממשלת הליכוד — מצאו פתרון; ואומר: אוי ואבוי לפתרון של גרות כזאת, אבל לא אכנס לזה עכשיו.

(חבר־הכנסת ב. שחור קורא קריאת־ביניים)

אבל מה הלאה? היום, מחר ומחרתיים — חברי־הכנסת שחור — ידאגו בודאי אנשים מסוגו של עורך־הדין בן־משה ואחרים לבג"צים נוספים, ובית־המשפט העליון שש על כגון זה, על בג"צים כאלה, כעל שלל רב. ומה יהיה?

נוסף לכך — —

בנימין שחור (מפד"ל):
שכחת את הדב כהן...

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
— — נוסף לכך, כנראה במה שנוגע לגרות בחוץ־לארץ — אין פוצה פה, והמפד"ל בכלל זה. כלום אין זה שינוי בסטטוס־קוו?

חוק השבות: — לפני חודשים מספר — שינוי יסודי בחוק יסודי. גם גויים, בלא כחל ושרק ובלא המשחק הזה של הגדרות, גם הם נכללים בחוק השבות. כלום אין זה שינוי בסטטוס־קוו? כנראה, קווי־יסוד של הממשלה לחוד, ומעשים — וחקיקה בכנסת ביומת הממשלה בכלל זה — לחוד. ידועה בציבור במרוצת השנים ליגליזציה של 15—16 חוקים. האם אין כאן שינוי בסטטוס־קוו?

נישואין כדת משה וישראל, להלכה, היו לפני עשרים שנה, ובוודאי עוד לפני עשר שנים. אחר באו "נישואי קפריסין", ואם לא די בכך — באו "נישואי מקסיקו", ומחר מחרתיים (אל נפתח פה לשטן) יכולים לבוא "נישואי שכם" ו"נישואי סדום", מן הטעם הפשוט שאולי מבחינה חוקית אין מקומות אלו חלק ממדינת ישראל, ובגיור שיעשו שם, תרתי משמע, אפשר להכיר, וזה מחייב כנישואין.

שבת: — במשך השנים מקום המדינה כמעט אין להכיר בערים רבות את השבת. המדובר, חברי הכנסת, לא בסתם חילול שבת, אלא לצערנו הגענו לכלל הגדול של המשנה: "כל השוכח עיקר שבת". יש מקומות ששם אין מרגישים עוד בעיקר השבת, ואינני צריך לומר איזו השפעה שלילית יש לכך על דור העתיד.

אני זוכר את השאילתה הראשונה שלי בכנסת, דומני לפני שמונה־עשרה שנה, שהופנתה אל שר התחבורה דאז, מר יוסף ספיר. התלוננתי ושאלתי בקשר למטוס "אל על" שהגיע מניו־יורק ללונדון אחרי כניסת השבת, באיחור של שעה שעתיים, אינני זוכר בדיוק. שר התחבורה ענה אז מטעם הממשלה, ובבגד ודרך־ארץ אמר: אני מצטער; אינני רוצה בחילול שבת, אבל עליך להבין, יש לנו בסך־הכל שני מטוסים; תקלה טכנית עלולה לקרות, וזה מה שקרה שם; כשנקנה מטוס שלישי, וכשנזכה לכך — לא יהיה עוד כדבר הזה שמטוס "אל על" יאחר ויחלל את השבת. מאז זכינו ברוך השם לעשרה מטוסים, וככל שגדל מספר המטוסים, כן גדל חילול שבת. ולא חס וחלילה איחור של שעה — שעתיים עכשיו. טסים באופן רשמי מלונדון לניו־יורק וכו'. בזמן האחרון הנהיגו טיסה גם בארץ, מלוד, באופן רשמי, לז'נבה בשווייצריה ולמינכן בגרמניה. ובשנה הנוכחית שאילתה בעניין זה, פתרו את בעיית הסטטוס־קוו באופן מקורי מאוד. אדוני מסתכל בי — אסביר מה עשו: מחקו את הנסיעות הללו מלוח הזמנים, ושלום על הסטטוס־קוו; אינן קיימות בלוח הזמנים. אינן קיימות. אבל מובן שטיסות אלו קיימות.

רדיו במועדוני צה"ל: — במשך עשרים ושתיים שנה, המקום שהיה יותר בסדר מכל מקום אחר — ואני מציין זאת לשבח — היה צה"ל. פתאום נהפכו מועדוני צה"ל לפני כמה חודשים למקום שהוא מחוץ לתחום לחיילים הדתיים. ניתנה הוראה בניגוד לכל סטטוס־קוו: מותר להפעיל שם את הרדיו בשבת.

טלוויזיה בשבת: — הממשלה עצמה לחמה נגד זה. אבל בית־המשפט העליון הכריע, והממשלה הרימה ידיה. האם זה סטטוס־קוו?

הפעלת בית־המשפט בשבת: — בפעם הראשונה בתולדות המדינה, לפני כמה חודשים, אירע הדבר — בחינת עבירה גוררת עבירה. כדי להתיר טלוויזיה בשבת הצטרכו לחלל את השבת בבית־הדין הגבוה לצדק.

היתרי עבודה בשבת — לכל דיכפין. לא בודקים. מי שמבקש מקבל היתרי עבודה בשבת. אין לי זמן להקריא את המספרים הסטטיסטיים בעניין זה.

חוקים המחייבים עבודה בשבת (לא רק היתר עבודה בשבת) מקודם היה בצרכי ביטחון, משטרה. לפני שבועיים הורחב הדבר גם על בתי־הסוהר.

אדוני היושב־ראש, זמני אינו מרשה לי למנות את כל השינויים בסטטוס־קוו, כי רבים הם. אזכיר רק עוד ניתוחי מתים, ולא רק ניתוחי מתים לגופו של דבר, אלא הגענו עד כדי כך שאם בית־חולים כמו "הדסה",

כשפאציינט דרש וביקש והתחנן: תנו לי התחייבות שלא יגתנו אותי אחרי 120 — התחשב בזה ונתן התחייבות כזאת כדי להרגיעו ולא לסכן את חייו, למען יוכל להיכנס ל"הדסה" — ניתנה הוראה ממשרד הבריאות: גם זה לא.

כאלה הן העובדות, והשר יודע מה אמרו חז"ל: כך דרכו של יצר־הרע: היום הוא אומר "עשה כך"; מחר הוא אומר "עשה כך", עד שיאמר: "לך עבוד עבודה זרה".

חברי הכנסת, אילו אנו הדתיים היינו הגורמים לכל השינויים האלה, ובזמן מלחמה, בזמן שדרוש ליכוד מקסימלי, מה היו אומרים עלינו? "אתם אנשים בלתי־אחראים; אתם מציתים אש בזמן מלחמה". אין לי ספק שרבים היו מכתימים אותנו בשם של "בוגד". בזמן מלחמה — מלחמת תרבות. ומדוע אין אומרים זאת כשהצד החילוני עושה את הדברים האלה? ואני שואל: לאן נגיע בדרך זו?

אדוני היושב־ראש, אפשר לנצח בקרב ולהפסיד במלחמה. אפשר לנצח את הערבים ולהפסיד חס וחלילה את עם ישראל. אפשר להצליח ולהחזיק בגבולות, אבל לאבד את הגבול שהוא לא פחות חשוב, בין קדש לחול, בין ישראל לעמים.

חברי כנסת, גבולות מדינת ישראל — בשביל מי ולשם מה, אם לא לעם היהודי? האם בדרך זו של ביטול מחיצות, של גויים בתוק השבות, צחוק לגיור, עקירת השבת, עקירת קדושת המשפחה היהודית, נוכל להבטיח המשכיותו של עם ישראל? אם חס ושלום ככל הגויים בית ישראל — אזי אינני יודע מדינת ישראל בשביל מי ולשם מה.

חברי הכנסת, עת צרה ליעקב. אנו זקוקים לעזרת השם וממנו ניוושע. אל נתגרה בו.

הרשוני נא לצטט את דברי שר הבטחון מר דיין, כפי שפורסמו בעתון. יהודי שהיה כנראה מר־נפש ו"ברוגז" על הקדוש ברוך הוא על שנפל בנו, אמר לו: מכאן ואילך לא אשמור את השבת. השיב לו שר הבטחון: לנו מלחמה עם הערבים ולא עם הקדוש ברוך הוא.

אני מכיר את שר המשפטים וכשרונותיו הרבים. הוא יכול לעלות על הבמה, זמנו בלתי־מוגבל, ולטעון: להד"ם. ולא אהיה מופתע אם כל הכנסת או רוב חברי הכנסת יוימו ידיהם בעד הצעתו של שר המשפטים להסיר את העניין מסדר־היום, אף־על־פי שלא יוכל להיות ספק בעיני שום איש מאתנו שכל העובדות שהזכרתי אכן עובדות הן. השר יבקש להסיר את ההצעה מסדר־היום, הממשלה הבטיחה סטטוס־קוו וממשלה שומרת על סטטוס־קוו, וכל הקושיות והעובדות האלה הן קושיות ועובדות.

חברי הכנסת, השקפות יכולות להיות חלוקות. אצטער אם חברי הכנסת חושבים שהגיע הזמן, ובימים כה קשים, לשנות את הסטטוס־קוו. אפשר לומר: אין לשמור על שום דבר. אבל אל נעשה את עצמנו לצחוק. כשאני מביא עשר עובדות או יותר, המעידות שבמשך השנים מקום המדינה, ובעיקר במשך החודשים האחרונים, חל שינוי יסודי בענייני סטטוס־קוו — למען השם, אל תצביעו בעד כך שלא נברר את הדבר, שנסיר את ההצעה מסדר־היום. אפשר להצביע בעד הצעה הקובעת שעכשיו לילה, ולא הייתי מתפלא אילו הציע שר המשפטים הצעה כזאת וחברי הכנסת היו אומרים: באמת לילה, הנה אורות חשמל, אין רואים את השמש. אבל היום הוא בכל זאת יום, והלילה הוא לילה. איננו יכולים לשנות את האמת ואת העובדות. העובדה היא שיש שינוי מאוד יסודי בעניני הסטטוס־קוו, ובמיוחד בחודשים האחרונים. דבר זה נוגד את הבטחת הממשלה שיישמר הסטטוס־קוו בענייני הדת.

מכאן הצעתנו לדון בנושא כדי לברר את כל אותם הדברים שציינתי ושטעונים בירור.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר־המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. לא יצאו שתים־עשרה או ארבע־עשרה שעות אחרי ויכוח גדול וארוך בעניינים הנוגעים לסטטוס־קוו מצד חבריו של חבר־הכנסת לורנץ לסיעה, והנה אנחנו עומדים ושומעים את רשימתו הארוכה מאוד של חבר־הכנסת לורנץ בהצעתו לסדר־היום.

הוא אומר שנשקפת סכנה, חלילה, של מלחמת תרבות. ולכן, כדי למנוע מלחמת תרבות, הוא מציע לכנסת לדון ברשימה שהגיש לנו, שאילו היתה הכנסת מקבלת את הצעתו, היתה נכנסת למשך חודשים לדיונים בנושא ההצעה לסדר־היום.

אין ספק בדבר שאפשר לנצח בקרב ולהפסיד במלחמה. חבר־הכנסת לורנץ לא צריך היה להשתמש בנימוק כזה. כדי לנצח בקרב — צריך להילחם. כבר נשאל חבר־הכנסת לורנץ על־ידי אחד החברים בקריאת־ביניים: מה לך ולסטטוס־קוו? אינך חבר בממשלה, אינך שותף להסכם על סטטוס־קוו. ובוודאי אין שום קדושה דתית למונח סטטוס־קוו כשלעצמו. כבר אמרתי בהזדמנות אחרת שלא במקרא, לא במשנה ולא בגמרא לא מצאתי פירוש למונח הזה של סטטוס־קוו.

המשתתפים בהנהלת המדינה על־ידי הממשלה הסכימו על שמירת מצב העניינים. אבל כשהדבר נוגע לאנשים חיים, למיליונים של אנשים ולהמוני עניינים שלא היו קודם לכן, שנוצרו ונתחדשו — ודאי שיש דברים שאנשי הליגה נגד הכפייה הדתית רואים שונתים את הסטטוס־קוו ויוצרים עקרונות דתיים במקומות שלא היו. העניינים לא היו, לכן לא נדקקו לשאלה. וכן להיפך.

רק אתמול שמענו על פסק־דין של בית־המשפט בעניין כוהן וגרושה. בית־המשפט קבע. הוא קבע לפי הסטטוס־קוו. הוא קבע יותר מאשר הסטטוס־קוו. או נכון יותר: מבחינת הקביעה, הוא קבע פחות מן הסטטוס־קוו. הוא קבע שצריך לרשום עובדה שהרבנים לא קבעו מה קרה שם, אף־על־פי שהעניין הגיע לבית־הדין הרבני הגדול פעמים אחדות, והרבנים לא רצו לקבוע לא לכאן ולא לכאן.

לא הייתי בא בטרוניה על חבר־הכנסת לורנץ או על חבר אחר של הכנסת, שהיה אומר שאין דעתו נוחה מפסק־הדין. בדרך כלל פסקי־הדין, עם כל האוטוריטה שמאחוריהם, אינם מחייבים את אזרחי המדינה להיות מאושרים. יש פסק־דין שחלק מן הציבור שבע־רצון ממנו, וחלק אחר של הציבור אומלל מאוד. האם יש בזה פגיעה בסטטוס־קוו?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
שאל את חבריך מן המפד"ל אם זהו הסטטוס־קוו ויענוך.

שר־המשפטים י. ש. שפירא:
סטטוס־קוו של חירחור־ריב בתוך הקואליציה הוא הסטטוס־קוו של מפלגתך.

הממשלה הזאת כקודמתה עומדת על הפרינציפ, שהממשלה תשמור על הסטטוס־קוו במדינה בענייני דת. אבל אין אנו מפרשים את הדבר, שאין לזוז ימינה או שמאלה בהתפתחות העניינים, בדיוק כמו שאיננו מפרשים את הפסוק "לא תבערו אש" שצריך לשבת בחושך.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
האם יפה מצדך לעשות השוואה כזאת? ענה לעניין; יש שינוי בסטטוס־קוו או אין? העובדות הן עובדות. מדוע אינך עונה לעניין?

שר־המשפטים י. ש. שפירא:
אינך שותף לעניין.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
חזור בך מדבריך, אני שותף לעניין בדיוק כמוך. אם אינני עושה אתך הסכמים במחשבים, אין אני שותף?

היו"ר ב. צ. קשת:
קריאת־הביניים נהפכת לנאום. אבקש להפסיק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני חושב שהיושב־ראש חייב להגיב, כאשר דובר הממשלה מחלק את חברי הכנסת לאלה ששותפים למדינה ואלה שאינם שותפים.

היו"ר ב. צ. קשת:
חבר־הכנסת אבנרי, אבקש לא לתת שיעורים ליושב־ראש הישיבה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
חבר כנסת, גם אם איננו בקואליציה, הוא שותף לעניין.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
רק חברי כנסת מן הקואליציה יכולים לדבר?

היו"ר ב. צ. קשת:
אבקש להפסיק את הקריאות.

שר־המשפטים י. ש. שפירא:
אין לי צורך לענות על קריאות־הביניים, ובעיקר לא על קריאת־הביניים שההסכם הקואליציוני נעשה במחשבים. מי שקורא את "דברי הכנסת" וקורא את החוברת הנוגעת להדרכב הממשלה הזאת ימצא בתוכם את ההסכם הקואליציוני. אני מברך על "הברית הנח־מדה" הזאת של עירעור מועצת הרבנות הראשית על־ידי שני גורמים נגד הגיור, בצד אחד של הבית ובצד אחר של הבית. שניהם אינם צדדים לעניין כל־כך. צריך להביט בזכוכית מגדלת כדי לראותם כצדדים.

אני חושב שהבית אינו רוצה ואינו צריך לרצות לפתוח במלחמת־תרבות. אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר־היום.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
לא ענית על שום עובדה.

היו"ר ב. צ. קשת:
רשות הדיבור לחבר־הכנסת אבנרי, להצעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה — —

יוחנן בדר (גח"ל):
מה לך ולסטטוס־קוו? זה הסכם קואליציוני.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אענה גם על כך.

— — המעשים שהממשלה עושה נוגעים לכל אדם במדינת ישראל, ולשם כך אנו יושבים כאן.

כבוד היושב־ראש, אדבר בקול שקט — לא רק מסיבות אישיות, אלא גם מפני שרצוני להגיד כמה דברים שהם מהותיים מאוד בעיני. אין ספק, כבוד היושב־ראש, שהסטטוס־קוו במדינה מופר באופן מת־מיד, הן בכיוון של כפייה דתית, הן בכיוון של כפייה אנטי־דתית. על כך יש לדון בכנסת, במליאה ובוועדה. אנחנו, סיעתי, מתנגדים באותה חריפות לכפייה הדתית ולכפייה האנטי־דתית, באשר שתיהן בדיוק אותו דבר — פגיעה במצפונו של האדם. כפייה זו שבמדינה נגרמת על־ידי עובדה אחת ויחידה: אי־ההפרדה בין הדת והמדינה. אני מאמין שהחברים הדתיים בבית הזה — לא רק אנשי אגודת ישראל, כי אם גם אנשי המפד"ל — עוד יגיעו באחד הימים למסקנה, שאי־ההפרדה מתנקמת לא רק במדינה, אלא באותה מידה, ואולי עוד יותר, גם בדת ישראל.

אין מנוס מכפייה דתית, ואין מנוס מכפייה אנטי־דתית, אם מוסרים חלק מענייני המדינה לרשויות דתיות. כי כאשר מוסרים עניינים של המדינה לרשויות דתיות, אין מנוס מלכפות על מוסדות דתיים את האינטרסים של המדינה, שהם חילוניים ולא דתיים. בצורה כזאת אתם מכריחים את שני הצדדים לעשות שקר בנפשם. חבר־הכנסת לורנץ אמר שיש גבול בין קודש לחול. אני רוצה לחזור על כך ביתר תקיפות: את הגבול הזה בין קודש לחול יש לציין ולקבוע רשמית — על־ידי מסירת ענייני הקודש לרשויות הקודש, וענייני החול לרשויות החול. והרי זוהי ההפרדה בין הדת ובין המדינה.

רצוני להשתמש בשתי דוגמאות כדי להבהיר מה קורה כאשר אין הפרדה. דובר אתמול על שתי החלטות של רבנים, שאסרו על יהודים דתיים לבצע דברים המוטלים עליהם מטעם המדינה. לאחרונה אסרו על יהודים דתיים לרשום כיהודי מי שנתגייר בגיור מטעם רב רפורמי — לא גיור רפורמי, כי אין גיור רפורמי, אלא גיור מטעם רבנים רפורמיים. לדעתי, צדקו הרבנים בהחלט. חובתם לפרש את ההלכה לפי מצפונם ואמונתם. אם שר הפנים הדתי אינו יכול למלא את תפקידו מטעם המדינה בגלל אמונתו בהלכה הדתית, עליו להתפטר. אבל אין לשלול מהרבנים את הזכות לקבוע, לפי דעתם ולפי מצפונם, מה אומרת ההלכה הדתית.

מאין נפתחה כאן הרעה? — מכך שהרבנות מתמנה על־ידי המדינה, וסמכויותיה ניתנות לה על־ידי המדינה. אי־אפשר לסבול שאותה רבנות תפסוק הלכה בניגוד לענייני המדינה. זוהי דוגמה קלאסית לכך, שאי־הפרדת הדת מן המדינה גורמת לכפייה אנטי־דתית.

הדוגמה השנייה, שהיא חמורה עוד יותר לדעתי, היא עניין הגיור של הגברת זיידמן. אני, שעם־הארץ אני, ניסיתי בכל זאת ללמוד קצת סוגיה זו, ואני משוכנע לחלוטין שגיור זה אינו תופס לפי ההלכה הדתית.

מנחם ידיד (גח"ל):
רב חדש בישראל.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):
אתה עושה את הכנסת לצחוק. אתה מבזה את הדת.

היו"ר ב. צ. קשת:
חבר־הכנסת סורקיס, אל נא תפריע.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):
מה זה כאן — הצגה? הם מבזים את הדת. "הרב" אורי אבנרי ו"הרב" שלום כהן.

היו"ר ב. צ. קשת:
רשות הדיבור נתונה לחבר־הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
קודם כל, אני רוצה למחות על דברי חבר־הכנסת סורקיס. מעולם לא עשיתי בחיי מעשה נגד הדת, ולא ביזיתי אותה. כל מעשי הם נגד כפייה דתית.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):
שכבת על הכביש כדי שיותר לנסוע בשבת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
שכבתי על הכביש כדי להילחם בכפייה הדתית. מעולם לא עלה על דעתי לבזות את אמונתם של אנשים דתיים המאמינים בקדושת השבת.

קודם אמרתי שאני, כעם־הארץ, באתי לידי מסקנה זו אחר שהתייעצתי עם אנשים שאינם עמי־ארצות; ואני קורא תגר על הגאונים הדתיים היושבים כאן — מכל המפלגות הדתיות — לסתור מה שאני אומר עכשיו: ראשית, הגיור הזה אינו תופס, כי לפי ההלכה היהודית, גר שיש לו מניע חיצוני להצטרף לדת היהודית — אין גיורו גיור.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
לשם מה אתה בא לחרחר ריב? לשם מה הדבר דרוש? האם זה מוסיף בריאות למדינת ישראל? אני שואל אותך, חבר־הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
שאלה לעניין, ואשיב לך לעניין. זה בא כדי לבסס את דעתי הנחרצת, שהמדינה הזאת זקוקה להפרדת הדת מן המדינה, על דעת שני הצדדים, ואני רוצה לשכנע את החברים הדתיים, שלטובת דת ישראל עליהם להסכים להפרדה זו.

משה נסים (גח"ל):
לא במסגרת של הצעה לסדר־היום.

היו"ר ב. צ. קשת:
חבר־הכנסת אבנרי, אבקשך לא לנסות לשכנע במסגרת זו, אלא לדון בהצעתך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
זה בדיוק מה שאני עושה.

ובכן, גיור, שאיננו מטעמים פנימיים אלא מטעמים חיצוניים, איננו גיור לפי ההלכה. שנית, הגיורת, הגברת זיידמן, גיורה אסור לפי ההלכה, באשר היא נשואה לכהן וגיורת אסורה לכהן. אקרא לכם קטע קצר מהאנציקלופדיה התלמודית.

עוזי פיינרמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
מה הם הסדרים לשמירת נוהלים במסגרת הצעה לסדר־היום?

היו"ר ב. צ. קשת:
אבקשך לגשת לסיום הצעתך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
"בגדר הפסול של גיורת לכהונה נחלקו: יש סוברים שהאיסור הוא משום זונה, שאסורה לכהן, ואפילו פחותה מבת שלוש לדעת חכמים, שאינה ראויה לביאה, מכל מקום אסורה משום זונה..."

שר־המשפטים י. ש. שפירא:
אדוני היושב־ראש, האומנם מותר לכנות כך את אזרח המדינה מעל במת הכנסת, ואפילו זו אשה שנתגיירה?

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אתה פשוט מחרחר מדנים — זה הכל. אין בזה שום צורך. אתה יכול לדבר גם מבלי לעשות זאת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד היושב־ראש, אני משתומם השתוממות עמוקה ביותר, שכבוד שר המשפטים רוצה לאסור קריאת הלכה מעל דוכן הכנסת. כאיש מלומד ודאי שם השד אל לבו, כי מה שקראתי עכשיו היא הלכה תלמודית.

היו"ר ב. צ. קשת:
חבר־הכנסת אבנרי, כעת אני מדבר. בהצעה זו הרשיתי, גם למציע הראשון וגם לך, לצאת מגדר הזמן המוקצב. אבקש ממך לא לנצל רשות זו, ולסיים את הצעתך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
בכל רגשי הכבוד, אדוני היושב־ראש, נראה לי שאני נמצא בתחום זמני. קריאות־הביניים של חבר־הכנסת סורקיס וחברים אחרים — הן מחוץ לזמן. אך אני מסיים.

שלישית, הגיור הזה לא בא אחרי תשעים ואחד ימי אבחנה, כפי שההלכה דורשת. רביעית, גיירו אדם שאינו יכול לחיות ואינו מתכוון לחיות לפי מצוות ההלכה, — בניגוד מפורש להלכה.

טובה סנהדראי (מפד"ל):
איננו מעוניינים לשמוע פה שיעור מפיך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
חברת־הכנסת סנהדראי, מוזר הדבר, שדווקא החברים הדתיים, או הפסבדו־דתיים, בבית הזה מתנגדים לדיבורים על ענייני דת מעל דוכן הכנסת.

טובה סנהדראי (מפד"ל):
אבל לא מפיך.

מיכאל חזני (מפד"ל):
לא רוצים לשמוע שיעור תורה מפיך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כל עוד אמלא תפקידי כנבחר העם אומר מה שאני רוצה לומר מעל דוכן הכנסת, במסגרת תקנון הכנסת. זכותכם לשמוע או לאטום את אזניכם.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):
איזה מין דיבור הוא זה — לאטום את אזניכם?

היו"ר ב. צ. קשת:
אבקש לא להפריע ולא להאריך את זמנו של הנואם.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):
הוא מחרף את המדינה.

היו"ר ב. צ. קשת:
חבר־הכנסת סורקיס, האם באמת כל מה שאתה עושה מותר? אבקשך לאפשר לחבר־הכנסת אבנרי לסיים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כשחבר כנסת אחד אומר לחברו שהוא אינו מוכן לשמוע, אני עונה לו שלא ישמע.

טובה סנהדראי (מפד"ל):
בעניין זה — לא.

אורי אבנרי (העלם הזה—כוח חדש):
בכל עניין.

לסיום: פרשה זו מוכיחה בעליל לאן מוליכים הדבּרים, כאשר כופים על רבנים לפסוק משהו מפני שאדם רוצה להירשם במרשם התושבים. כל עוד לא תמחקו ממירשם התושבים את הפריט "לאום", כפי שביקש בית־המשפט העליון — וזה החטא הקדמון, שלא קיבלו את הבקשה הזאת של בית־המשפט — תאלצו את החילוניים להכריח את הדתיים לעשות מעשים בניגוד להלכה.

וכמשפט אחרון: אתמול הזכיר חבר־הכנסת גרוס דוגמה יפה מאוד מדברי החזון־איש: כאשר שתי מרכבות נפגשות בשביל צר, אחת מהן צריכה להיסוג. כשנוצר מצב כזה, חבר־הכנסת גרוס, יש תשובה אחת: לסלול שביל שני — המרכבה הדתית תנוע בשביל הדתי, והמרכבה של המדינה בדרך המדינה. בדרך זו יפרידו בין שתי המרכבות; וכל אחד משני המחנות יפעל לפי מצפונו והשגתו, תוך הבנה הדדית.

אני חוזר ומציע לכנסת שתעביר לוועדה את ההצעה לסדר־היום בנושא: "מצב הסטטוס־קוו בענייני דת במדינת ישראל".

היו"ר ב. צ. קשת:
לפנינו שלוש הצעות: האחת — לקיים דיון במליאה בנושא ההצעה לסדר־היום; השנייה — להעביר את ההצעה לוועדה; והשלישית להסיר את ההצעה מסדר־היום. נעבור להצבעה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
אני מבקש למנות את הקולות.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לקיים דיון על העניין במליאה — מיעוט
נגד — רוב

ההצעה לקיים דיון במליאה לא נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את העניין לוועדה — מיעוט
נגד — רוב

ההצעה להעביר את העניין לוועדה לא נתקבלה.

בעד ההצעה להסיר את העניין מסדר־היום — רוב
נגד — מיעוט

ההצעה להסיר את העניין מסדר־היום נתקבלה.

2. העדר תיאום בתיכנון הפיסי־מרחבי בישראל

היו"ר ב. צ. קשת:
הכנסת תעבור להצעה לסדר־היום של חבר־הכנסת כץ: העדר תיאום בתיכנון הפיסי־מרחבי בישראל. רשות הדיבור לחבר־הכנסת כץ.

אברהם כץ (גח"ל):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. הקב"ה, או אם תרצו: הטבע, חנן את ארצנו בתוך ים המכוסה בתול לבן ורך, אתרי נוף, אתרי היסטוריה וארכיאולוגיה, אוצרות טבע מועטים, נמל המוליך לאוקיינוס ההודי, ומשנהו לאוקיינוס האטלנטי, אדמת חמרה־חול המתאימה במיוחד לתפוזי השמוטי, ישובים צעירים, ערים חדשות ותחבורה המתפתחת בטור גיאומטרי עולה.

הגניוס היהודי, או אם תרצו: הישראלי, ברא גופים רבים וביניהם: מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית, הקרן הקיימת לישראל, משרד הפנים, מחלקת עבודות ציבוריות שבמשרד העבודה, משרד התחבורה, עיריות גדולות, מינהל מקרקעי ישראל ומשרד הקליטה.

אברהם שכטרמן (גח"ל):
והיכן הסתדרות המורים?

אברהם כץ (גח"ל):
מותר לי לעסוק לא רק בענייני מורים והוראה. נדמה לי שיש בעיות — לא כל כך מסעירות כמו: סטטוס־קוו דתי — העשויות להשפיע לא פחות על חיינו בדור הזה ובדור הבא. אשתדל להוכיח זאת בדקות הבאות.

במדינה מודרנית — והרי אנו מתיימרים להיות כזאת — מישהו צריך לקבוע את שימושי הקרקע וייעודיה: האם גבנה שיכונים על אדמה חקלאית או זיבורית, אילו שטחים נסגור לשמורות טבע ופארקים לאומיים, היכן נפזר את אוכלוסייתנו, איפה יעברו עורקי התחבורה הראשיים והמשניים ומיקומם של אזורי תעשיה ומפעלי תעשיה?

בעקבות כל אלה נולד המושג זיהום סביבתי ומני עתו, שעמד עליו לפני שבוע חבר־הכנסת יוסף תמיר

בהצעה לסדר־היום. בעקבות אלה נולד המושג תיכנון מרחבי־פיסי, שמבצעיו משתדלים לענות על השאלות שהזכרתי זה עתה. ובעקבות כל אלה קיבלה הכנסת את חוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה—1965, ובו מועצה ארצית לתיכנון ובנייה, שלה מבט כולל ומקיף, מידע מצטבר ברציפות, שיקולים וקריטריונים ממלכתיים בדרג גבוה. מתחתיה, ובהתאם להנחיותיה, פועלות הוועדות המחוזיות והמקומיות.

אלא שהגיון מדעי ומציאות ממשית, בנושאנו, אינם דרים בכפיפה אחת. באים כל הגופים שהזכרתי לעיל ומתכננים — כולם ביחד — את הנתונים שהועגקו לארצנו, כשלכל גוף זוויית־ראייה משלו, אינטרסים המיוחדים לו, התקציב והמומחים שברשותו.

אביא שש דוגמאות קצרות לכך:

א. מיד לאחר איחוד ירושלים הוקם צוות תיכנון מיוחד לעיר העתיקה, שמגמתו לשמור ולשמר את המכלול של עיר זו וייחודה. וצוות זה פועל ללא קשר ותיאום עם תכנית־האב של ירושלים רבתי בגבולותיה החדשים, שתוכננה על־ידי מומחי העידיה, מינהל מקרקעי ישראל ומשרד השיכון. הראשונים מבקשים, בשל אופי הנושא, מינימום שינויים והרבה הגבלות, והאחרונים חותרים למקסימום פיתוח ושינויים בהתאם לקונצפציות המודרניות של עיר — תפרושתה ותיפקודיה. אלה אומרים: יעבור עורק תחבורה ראשי בגיא־בן־הינום; ואלה טוענים: חס וחלילה, הגיא יישמר כחלק מהפארק המקיף את חומות עידנו. ואנו, כיצד ננהג?

ב. רמת־הגולן: ועדת המנכ"לים מסרה למחלקת ההתיישבות של הסוכנות את תיכנון הרמה, וזו עשתה זאת על בסיס חקלאי בדומה לחבלי ההתיישבות האזורית הקיימים, בעוד שאזור זה מחייב גישה מיוחדת בשל אופיו הגיאוגרפי השונה ואפשרויותיו הפוטנציאליות. לא היה כל שילוב בין תיכנון הרמה ותיכנון האזור השכן — הגליל העליון המזרחי. וכשלא נראה התיכנון בעיני הרשות לשמורות הטבע, הפעילה צוות תיכנון נוסף אך ורק לנושא התיירות, מבלי להתחשב במכלול העניינים. כמעט איש הישר בעיניו יעשה.

ג. מי לא טיפל בקביעת התוואי לצינור הנפט מאילת לים התיכון? — תה"ל, משרד האוצר, מינהל מקרקעי ישראל, משרד התחבורה, עיריות אילת, אשקלון, אשדוד וגורמים בטחוניים. הבעיה העיקרית היתה היכן לקבוע את חוות המיכלים, במוצא הצינור שבחוף ים־התיכון. והסיפור ידוע: על מנת לחסוך בטווח הקצר סכום כסף מסויים, הקריבו בטווח הארוך את אשקלון, הידועה כאתר תיירות וחוף רחצה. שיקול ממלכתי לטווח ארוך חייב הקמת מפעל תעשייתי כגון זה בנמל ובאזור התעשייה של אשדוד, שממילא מספקת את שירותיה לאשקלון. ואם התעודרה התנגדות באגף התיכנון של משרד הפנים לאיתור בלתי־מוצלח זה, היתה זו התנגדות בלתי־אפקטיבית ומאוחרת.

ד. משרד התחבורה ממונה על ענייני התעבורה, קווי מסילות־הברזל, תעופה ונמלים. אך משום־מה, בשל סיבות היסטוריות, כאשר סלילת כבישים היתה בבחינת עבודת דחק למובטלים, נשאר סעיף תחבורתי מובהק זה בידי המחלקה לעבודות ציבוריות שבמשרד העבודה. ולמשרד התחבורה יומרות תיכנוניות בנושא התחבורה. והתוצאה — הקמת צוותות לתיכנון התחבורה באיגוד הערים של תל־אביב, חיפה רבתי וירושלים, בהם נושא התחבורה הוא נושא יסוד בכל תכנית־אב, ולא ייתכן שגוף אחד יתכנן נושא זה מבלי לראותו כמשפיע ומושפע מנושאים רבים אחרים, כמו שימושי קרקע, אזורי בניין, תעשיה, נופש ואיתור מרכז העסקים הראשי — נושאים אלה, שתיכננום בדרך כלל בידי זרוע ממלכתית אחת.

אל נשכח שתיכנון תחבורה באזור כמו תל־אביב קשור קשר הדוק במערכת התחבורה של ישראל כולה. ובמקביל למשרד התחבורה דואג משרד החקלאות לשימור אדמות חקלאיות, ומע"ץ דואג ומדגיש שיקולים הנדסיים.

מה התוצאה? — כולנו עוברים בכל שבוע במחלף גנות, אבל מחלף גנות פועל רק בכיוון אחד, כי שיקול הנדסי אמר: אפשר, ושיקול תחבורתי אמר: אי־אפשר, או להיפך. אבל התחבורה מתנהלת רק בכיוון אחד.

ה. לרשותו של משרד השיכון תקציבים גדולים והוא מקיף אגף מיוחד לתיכנון פיסי, העוסק בתיכנון אזורי ומקומי ללא תיאום עם אגף התיכנון הארצי, כשהם פולשים לאט־לאט מהמישור המקומי לתיכנון אזורי — אם כי הם מסווים זאת תחת הכינוי "תת־אזורי" — שהוא ענייגה של רשות תיכנון ממלכתית אחת.

ו. בעניין זה אני חייב לקבוע בצער, שהסוכנות היהודית והקרן הקיימת לישראל, אולי עם עוד גופים נוספים, עדיין לא הכירו, בוודאי לא דה־פקטו, בריבונותה של מדינת ישראל ובליה. כל שטחי הייעור של הקרן הקיימת לישראל מיוערים ללא התחשבות בכל תיכנון קיים. היום נוטעים על יד ארמון הנציב, ומחר יעקרו נטיעות אלה לצרכי בנייה. דרכי הקרן הקיימת לישראל, הידועות, נסללות בהשקעות הון רב ללא כל תיאום עם מע"ץ או האגף לתיכנון. למחלקת ההתיישבות של הסוכנות מגגנון עצום, הפועל בתיכנון חבלים כמו עדולם ותענך אתמול, חבל אשכול ופיתחת רפיח היום או מחר, ללא כל התחשבות במערכת התיכנון הארצי.

והתוצאות: תחרות בין משרדי הממשלה על פרויקטים של תיכנון, קשרים מקבילים בין משרדי הממשלה וגורמי תיכנון פרטיים, כשהמתכננים הטובים נוהרים ממשרדי הממשלה אל הסקטור הפרטי המתכנן; ביזבוז, כפילות ויצירת עובדות תיכנוניות וקונקרטיות שליליות.

המסקנה: חייב להיות גוף אחד, ברמה ארצית גבוהה, המתכנן לטווח קצר ולטווח ארוך. הוא יכול להיעזר בזרועות אחרות, אך הללו חייבות לפעול בהתאם להנחיותיו. כשם שאי־אפשר לתת לרואה־חשבון את הכנת תקציב המדינה, כך אי־אפשר לפוד את תיכנונה המרחבי־הפיסי.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מציע לחברי הבית לקיים דיון בשאלה זו.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לסגן שר הפנים, לתשובה.

סגן שר הפנים י. גולדשמידט:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. חבר־הכנסת כץ עמד על בעיה שהיא אמנם קשה מבחינה אובייקטיבית, שלא נפתרה על־ידי חוק שנתקבל בכנסת השישית בשנת תשכ"ה—1965, אם כי קיוו שהוא יפתור את הבעיה לגמרי.

אני רוצה לקרוא לפניכם מתוך הכתוב בשני סעיפים של החוק הזה. בסעיף 2 נאמר: "תקום מועצה ארצית

לתיכנון ולבנייה, לייעץ לממשלה בכל הנוגע לקו הכללי בביצוע חוק זה, לרבות ענייני חקיקה, ולמלא את יתר התפקידים המוטלים עליה בחוק זה ובכל דין אחר." ובסעיף 49, המכיל שבע פיסקאות, שאינני רוצה לקרוא אותן כאן, נאמר בפתיחה: "תכנית המיתאר הארצית תקבע את התיכנון של שטח המדינה כולה, ובין השאר — (1) ייעוד הקרקע ושימושה, תוך שמירה על ייעוד חקלאי, ... (2) אזורי תעשייה ושטחי הפקת מחצבים..."; ועוד חמישה עניינים חשובים, שכולם צריכים למצוא את פתרונם, מתוך ראיית העתיד, באמצעות המועצה הארצית והוועדות המקומיות והמחוזיות, שחוק זה קבע אותן ויצר אותן.

החוק הזה מחייב, כפי שנאמר בסעיף 259, שגם הבנייה הממשלתית, הנהנית אמנם מהקלות מסויימות, כמו למשל פטור מאגרות, גם היא ביסודה תהיה כפופה לאישורים של הגופים המתכננים של המדינה לפי החוק הזה. על ביצוע החוק על כל חלקיו ממונה משרד הפנים.

בסעיף 261 נזכרים במיוחד הכבישים, התכניות ותיקוני התוואי של דרכים, ובעניין זה רק מרשים לשר העבודה לא להדקק לאישור התכניות לכל ועדת תיכנון מקומית, אלא הוא יכול לפנות ישר לוועדה המחוזית, הרשאית לדון על התכנית כולה ביחס לכל הרשויות המקומיות הכלולות בשטח שיפוטה.

זהו חוק שאף כי משרד אחד ממונה על ביצועו, הרי לפי טבע פעולותיו מחייב הוא שיתוף פעולה. עוב־דה היא — וחבר־הכנסת כץ הדגים זאת, ובצדק — שהרבה משרדים מעוניינים בתיכנון ובבנייה: משרד השיכון, משרד העבודה, העוסק בכבישים, משרד התח־בורה באופן מובהק, וגם משרד התיירות מגלה עניין רב בתיכנון, כדי להבטיח שצרכי התיירות ופיתוחה ימצאו את הכלים המתאימים ואת השטחים המתאימים.

יש גם דוגמאות יפות חיוביות, לעומת אלה שהזכיר חבר־הכנסת כץ בדבריו, של שיתוף פעולה יאה ומועיל. למשל, נמצאת כבר זמן ניכר תכנית־אב לרשת תחבורה ארצית. עבודה זאת נעשית באגף התיכנון של משרד הפנים, בשיתוף הדוק ביותר עם מע"ץ ועם משרד התחבורה, והיא עומדת להסתיים. התכנית כבר הובאה פעם אחת חזרה למועצה הארצית, שציוותה על הכנתה, ובעוד חודש או חודש וחצי בערך תגיע התכנית סופית חזרה למועצה הארצית, ומשם תובא לאישורה של הממשלה.

אם כן, בפריט זה, חשוב לכשלעצמו, יש בלי ספק קיום של שאיפת החוק שנתקבל לפי חמש שנים. אבל אינני יכול לחלוק באופן כללי — בלי להיכנס לפרטים — על הדברים שאמר חבר־הכנסת כץ בנוגע לליקויים לא מעטים.

דבר שנראה צודק ומבחינה ממשית נותן את אותו־תיו בהרבה תופעות, הוא עניין המדיניות התקציבית. כלומר, מתן אמצעים לצרכי תיכנון בידי אותם המשרדים, מלבד משרד הפנים, שיש להם עניין בתיכנון. כמובן, משרדים שאמצעים ניכרים — ולפעמים ניכרים יותר מאלה העומדים לרשות משרד הפנים — עומדים לרשותם, עוס־קים במלאכה הזאת ויכולים לעשות את הדבר הזה בלי כל כפיפות לחוק, מפני שאין החוק חל עליהם. הם מנצלים את האמצעים העומדים לרשותם ומכינים תכ־ניות שאינן מתיישבות תמיד עם הראייה הכוללת של גופים אחרים. גם איני יכול לחלוק על כך, שגופים לא־ממשלתיים, כגון מחלקת ההתיישבות של הסוכנות והקרן הקיימת לישראל העוסקת הרבה בפריצת כבישים חדשים, אינם כפופים לחוק כמו משרדי הממשלה; הם כפופים לחוק כמו כל גוף הנמצא בתחום המדינה, אבל מתוך מסורת של שנים רבות הם מקדמים את עבודותיהם אלה, שהזכרתי, במסגרת המחלקות הטכניות שקיימות אצלם שנים רבות. אין ספק שעל ידי זה נוצרים מצבים קשים ביותר, ועקרונית אין לי אלא להסכים ולסמוך על כך שהנושא שהועלה על־ידי חבר־הכנסת כץ יידון בוועדה. אני חושב שלפחות בשלב הראשון של הדיון, ועדה היא המקום המתאים לבדיקת כל הבעיות המת־עוררות כאן. הוועדה תוכל לדון במכלול העובדות, באלה שחבר־הכנסת כץ הביא לפנינו ובאלה שיש עוד להביא, במסגרת הדיון בבעיות התקציביות. ייתכן שמסקנות הוועדה אשר תדון במשך זמן ממושך ובאופן יסודי בעניין, תובאנה אחר כך לפני הכנסת והיא תוכל להתייחס אליהן.

על כן הצעתי היא להעביר את ההצעה לסדר־היום של חבר־הכנסת כץ לדיון מפורט בוועדה. נדמה לי שלפי המסורת והעניין הוועדה המתאימה היא ועדת הפנים.

היו"ר ב. צ. קשת:

האם חבר־הכנסת כץ מסכים להצעה להעביר את הצעתו לוועדת הפנים?

אברהם כץ (גח"ל):

כן.

היו"ר ב. צ. קשת:

ובכן, יש הצעה אחת: להעביר את העניין לוועדת הפנים.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את העניין לוועדת הפנים	—	רוב
נגד	—	מיעוט

ההצעה להעביר את העניין לוועדת הפנים נתקבלה.

ד. החלטות בדבר אישור הוראות בצווי תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 197, 199, 204, 205, 206), תש"ל—1970 *)

היו"ר ב. צ. קשת:

אנחנו עוברים לסעיפים ז'—י"א בסדר־היום: הח־לטות בדבר אישור הוראות בצווי תעריף המכס והפטור. רשות הדיבור לחבר־הכנסת עופר, בשם ועדת הכספים.

מרדכי עופר (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. הנני מבקש את אישורה של הכנסת להוראות של כמה צווים, שאושרו בוועדת הכספים.

צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 197), תש"ל—1970, בא ליצור אחידות בת־חום הפטור וההנחות ממכס לנכים ברכישת רכב, ולפטור את אגף המכס מן הטיפול בנושא זה. המדובר בנכים המוגבלים ברגליהם ולא בנכי צה"ל אשר לגביהם קיים טיפול נפרד. שיעור הפטור ממכס שונה בהתאם למידת הנכות, ושונה גם השיטה אשר לפיה ניתנת ההנחה. נכים, שאחוז הפטור שהם זכאים לו נע בין 40% ל־75%, מקבלים את ההנחה באמצעות קרן תקציבית; והזכאים לפטור בין 80% ל־100% מקבלים את ההנחה באמצעות צווי המכס.

לאחר דיון בין נציגי הממשלה וועדת הכספים של הכנסת באה הוועדה לידי המסקנה, כי יש להאחיד את התחום וכי אגף המכס וצווי מכס אינם המכשיר המת־אים לטיפול בהנחות שהן סוציאליות במהותן. לדעת הוועדה יש להמשיך במדיניות הקובעת כי אגף המכס יגבה את סכומי המכס בהתאם למוצר המיובא ולא בהתאם לאדם המייבא. הזכויות להקלות ולסיוע יבוצעו בעתיד באמצעות קרן תקציבית.

על דעת שר האוצר אני מודיע, כי בשלב זה לא יחול כל שינוי בזכויות הנכים ובשיעור ההנחות הניתנות. כל שינוי בהסדרים התקציביים הנוגעים לזכויות הנכים בעתיד יובא לפני ועדת הכספים של הכנסת, והפיקוח הפרלמנטרי ייעשה באמצעות תקציב המדינה.

צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הור־את שעה מס' 199), תש"ל—1970, כולל העברת תשלום חובה למכס בקשר לשמן פשתן, חשיפת צינורות מגומי, סכו"ם ומשאבות אוויר קטנות ליבוא מתחרה על־פי המלצות הוועדה להגנה על תוצרת הארץ, והשוואת השיעורים של כלי שולחן, מטבח ואחרים מחמרים מינרליים המשמשים תחליף לכלי זכוכית, לשיעורים המונהגים לאותם כלים העשויים זכוכית, חרסינה או קרמיקה.

הצו השלישי, שאני מביא לפניכם, הוא צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 204), תש"ל—1970. על־פי צו זה, במסגרת החשיפה ועל־פי המלצת הוועדה להגנת תוצרת הארץ, מועלה המכס על גומי מופק שנית, חמרי קליעה ומוצרי פזמנטריה.

הצו הבא הוא צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 205), תש"ל—1970. גם הוראת שעה זו באה בהתאם להמלצת הוועדה להגנה על תוצרת הארץ. כאן נחשפו ליבוא מתחרה לבד זכוכית טבול באסבלט ולבד זכוכית (חומר גלם).

הצו האחרון הוא צו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 206), תש"ל—1970. במק־ביל לצו מס קנייה (פטור) (תיקון), תש"ל—1970, פורסם גם צו המכס בנדון, הבא להעניק זכויות־יתר לסוגים שונים של קטינים עולים.

(א) קטין המתחיל תוך שנה מיום כניסתו ללמוד למעשה (לא במכינה או באולפן) במוסד להשכלה גבוהה יהיה בעל זכויות מלאות לייבא חפצים ביתיים, תוך תקופת הזכויות החוזקית, גם אם לא היה זקוק לחפצים לשימוש בתקופה הסמוכה לכניסתו, כדרישת הצו לגבי נכנס קטין אחר. הזכויות יוענקו בהתאם למעמד (עולה, ארעי, חוזר, תושב חוזר) של הנכנס ולפי הצרכים לשימוש אישי בלבד, כמקובל.

(ב) נכנס קטין אשר תוך תקופת הזכויות מוכיח להנחת דעתו של גובה המכס כי התחתן, ייהנה מזכויות לגבי מקרר, תנור בישול ואפייה או כיריים, מכונת כביסה, דהיטים ומקלט רדיו, בהתאם לזכויות מעמדו (עולה, ארעי, חוזר, תושב חוזר).

(ג) כדי להיות בעל זכויות לייבא רכב, חייב הקטין להיות בשיר ביום כניסתו להחזקת רשיון נהיגה בישראל.

(ד) לסטודנט נקבע כי על מנת ליהנות מן הפטור חייב הוא להיות תלמיד מן המניין ועליו לייבא את חפציו תוך שנה מיום תום לימודיו, בתנאי שלא יימשכו מעל לחמש שנים רצופות (לגבי מקצועות מסויימים רשאי המנהל לאשר, לגבי עניין זה, תקופת לימודים ארוכה יותר).

הכוונה היא להשוות את תקנות המכס לתקנות מס קנייה, כפי שאושרו בשעתן על־ידי הכנסת, ומטרתן להקל, או להוסיף הקלות מסויימות לגבי עולים, אשר בעת היותם עולים הם קטינים, ולאפשר להם ליהנות מזכויות אלה לאחר תום תקופת לימודיהם.

היו"ר ב. צ. קשת:

נעבור להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 197), תש"ל—1970, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 199), תש"ל—1970, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 204), תש"ל—1970, נתקבלה.

---

*) נספחות.

— החלטות בדבר אישור הוראות בצווי תעריף המכס והפטור (מ. עופר); הודעה אישית של חבר־הכנסת ש. כהן (קשת, ש. כהן) —

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 205), תש"ל—1970, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 206), תש"ל—1970, נתקבלה.

ה. הודעה אישית של חבר־הכנסת ש. כהן

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת שלום כהן, להודעה אישית.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. אתמול, בסיום הדיון על משרד המשפטים, אירעו חילופי הדברים הבאים (אני מצטט מן הפרוטוקול הסטנוגרפי, ישיבה ע"ח, דף 186): "אורי אבנרי: האשימו פה את השר בהאשמה מסויימת במשך הדיון, ואני רוצה לציין שהשר לא עונה עליה. שר־המשפטים י. ש. שפירא: עניתי למי שראויים לתשובה בלי יוצא מן הכלל".

השר נמנע באופן מופגן מלהשיב על הדברים שלי באותו דיון, ועל כן משמעות דבריו היא, כי אני אישית, או חבר סיעתי, איננו ראויים שישיבו על דבריהם.

זוהי קביעה חמורה ביותר הפוגעת בעצם מהות המשטר הפרלמנטרי והדמוקרטיה בכללה, באשר דובר הממשלה קובע כאן, שנציגיהם של אלפי בוחרים מוצאים למעשה ממעגל הוויכוח והדיון של הכנסת, ולמעשה מוקטן בזה מספר חברי הכנסת. כשאומר זאת שר המשפטים, המופקד על שמירת זכויות האזרח, יש בכך חומרה כפולה.

יחסו האישי של שר המשפטים כלפי אינו חשוב בעיני, מה גם שכאשר מר שפירא פוסל אותי הריני נמצא בחברה מכובדת מאוד, וכשם שביקש סליחה מאחרים, בוודאי יבקשנה בבוא היום גם ממני. עד אז אני מוכן להתאזר בסבלנות.

אולם אינני יכול לעבור בשתיקה על סירובו של השר להשיב על דברי אמש, באשר דברי לא היו בגדר ויכוח סתם. פניתי אל השר בהאשמה חמורה ביותר, בעלת אופי קונסטיטוציוני מובהק, ואני מצטט: "אם התכוון השר אז להבדיל בין גיוס רפורמי בארץ ובין גיוס רפורמי בחוץ־לארץ, והגניב זאת בתחבולה בלתי־מכובדת, על־ידי משחק מלים, הרי זו הונאת הכנסת והשגת הצבעה בטענות שווא... אולם אם לא היתה זאת תחבולה, ובאמת הובטח מה שנדמה היה לכנסת שהובטח, הרי יש כאן ביזוי הכנסת, ביזוי הממשלה והפרת אמונים המחייבת את השר להתפטר".

על כך לא הגיב השר, ולא נותר לי אלא להסיק את המסקנה: שתיקה כהודאה.

היו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — ביום ב' הבא, בשעה 4 אחר הצהריים, כאשר תתקיים ישיבת אבל לזכרו של השר ישראל ברזילי, זכרונו לברכה. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.55.

נספחות

א. סדר־היום לישיבות ע"ז—ע"ט

א. ציון מלאת מאה שנה למקוה ישראל.

ב. שאילתות.

ג. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו.

ד. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.

ה. הנמקת התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו), תשכ"ט—1969.

ו. חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 4), תש"ל—1970 (קריאה שנייה ושלישית).

ז. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 197), תש"ל—1970.

ח. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 199), תש"ל—1970.

ט. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 203), תש"ל—1970.

י. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 205), תש"ל—1970.

יא. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 206), תש"ל—1970.

יב. הצעות לסדר־היום.

יג. תשובת שר הדתות לדיון על פעולות משרדו.

יד. חוק החוזים (חלק כללי), תש"ל—1970 (קריאה ראשונה) — דיון.

טו. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 2), תש"ל—1970 (קריאה ראשונה).

טז. חוק המכר (מכר־טובין בין־לאומי), תש"ל—1970 (קריאה ראשונה).

יז. חוק המיטלטלין (הוראות משלימות), תש"ל—1970 (קריאה ראשונה).

יח. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט—1969 (קריאה ראשונה).

יט. דרכי פעולתה של הטלוויזיה (לפי הצעות לסדר־היום של קבוצת חברי כנסת).

כ. תמריצים להכוונת אוכלוסין לערי הפיתוח (הצעת חבר־הכנסת י. יפרח).

כא. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 2), תשכ"ט—1969 (קריאה ראשונה).

כב. חוק רשות הנמלים (תיקון), תשכ"ט—1969 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר־היום לישיבות ע"ז—ע"ט

81. א. ורדיגר (פועלי אגודת ישראל): שביתת האחיות הכלל־ארצית בבתי־החולים הממשלתיים, הציבוריים והפרטיים הצפויה ב־17 ביוני.

82. ש. לורנץ (אגודת ישראל): מצב הסטטוס־קוו בענייני דת במדינת ישראל.

83. א. כץ (גח"ל): העדר תיאום בתיכנון הפיסי־מרחבי בישראל.

ג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949 [1], מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 197), תש"ל—1970 [2], שבתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949 [1], מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 199), תש"ל—1970 [3], שבתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

---

1) ס"ח תש"ט, עמ' 154; ס"ח 303, תש"ך, עמ' 18.
2) ק"ת 2540, תש"ל, עמ' 1307.
3) ק"ת 2540, תש"ל, עמ' 1309.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949 [1], מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוס־ פת) (הוראת שעה מס' 204), תש"ל—1970 [2], שכתו־ צאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949 [1], מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוס־ פת) (הוראת שעה מס' 205), תש"ל—1970 [3], שכתו־ צאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

ז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949 [1], מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוס־ פת) (הוראת שעה מס' 206), תש"ל—1970 [4], שכתו־ צאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

ח. מסקנות ועדת הפנים בעניין מניעת הידרדרות בהנהלת מועצת בית־שאן

בישיבת הכנסת ביום כ"ג באדר ב' תש"ל (31 במארס 1970) העלה חבר־הכנסת מ. ורטמן הצעה לסדר־היום בעניין מועצת בית־שאן. מליאת הכנסת החליטה להעביר את הטיפול בנושא לוועדת הפנים.

הוועדה קיימה דיון בנושא בהשתתפות סגן שר הפנים מר י. גולדשמידט ושמעה פרטים על הסיבות שהביאו את שר הפנים להחלטה בדבר פיזור המועצה בבית־שאן ולמנות ועדה קרואה שתנהל את ענייני המו־ עצה. בכך דואה הוועדה את הטיפול בעניין מצדה כגמור, והיא פונה לגורמים הממלכתיים לעשות כמיטב יכלתם לשם קידום ענייני בית־שאן על־ידי מתן סיוע מתאים לוועדה הקרואה בתחום החינוך והדרכת הנוער, שיכון, תעסוקה, פיתוח ושיקום המסד הכלכלי שהוא הערובה לביסוסו של הישוב.

כן פונה ועדת הפנים לישובים בסביבה לתרום מנסיונם וממשאביהם לקידומה התרבותי והחברתי של בית־שאן.

---

[1] ס"ח תש"ט, עמ' 154 ; ס"ח 303, תש"ך, עמ' 18.
[2] ק"ת 2549, תש"ל, עמ' 1499.
[3] ק"ת 2549, תש"ל, עמ' 1500.
[4] ק"ת 2549, תש"ל, עמ' 1502.

סיכום הישיבות

ישיבה ע"ז (י"א בסיון תש"ל — 15 ביוני 1970)

היו"ר — ר. ברקת; ש. רוזן.

א. יושב־ראש הכנסת ר. ברקת אמר דברי הספד לשר ישראל ברזילי ז"ל.

ב. יושב־ראש הכנסת ר. ברקת אמר דברי הספד לד"ר ישעיהו פורדר ז"ל.

ג. יושב־ראש הכנסת ר. ברקת, חבר־הכנסת ע. פיינרמן, שר־החקלאות ח. גבתי נשאו דברים לציון מלאת מאה שנה למקוה ישראל.

ד. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ה. שר־החינוך־והתרבות י. אלון מסר סקירה על פעולות משרדו. בוויכוח השתתפו: מ. פרוש, ש. לוין, א. כץ, ר. ארזי, מ. צ. נריה, נ. אליעד, מ. אביזוהר, ז. הרמן, מ. וילנר.

ישיבה ע"ח (י"ב בסיון תש"ל — 16 ביוני 1970)

היו"ר — מ. זר; צ. צימרמן; מ. ביבי.

א. א. ודיגר הגיש הצעה לסדר־היום בדבר שביתת האחיות הכלל־ארצית בבתי־החולים הממשלתיים, הציבוריים והפרטיים הצפויה ב־17 ביוני. שר־הברי־אות ח. גבתי השיב להצעה. א. חביבי הציע להסיר את העניין מסדר־היום. מ. סנה הציע להעביר את הנושא לוועדה.

הוחלט: לדחות את ההצבעה לשבוע הבא.

ב. שר־המשפטים י. ש. שפירא מסר סקירה על פעולות משרדו. בוויכוח השתתפו: ש. י. גרוס, א. אנקוריון, ב. הלוי, ש. פרידמן, ר. ארזי, ג. האוזנר, מ. אביזוהר, י. קורן, ת. טובי, מ. נסים, מ. ביבי, ק. כהנא, ש. כהן, מ. סנה, י. ארידור, י. ה. קלינגהופר. שר המשפטים השיב למתווכחים.

ג. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ישיבה ע"ט (י"ג בסיון תש"ל — 17 ביוני 1970)

היו"ר — ב. צ. קשת.

א. היושב־ראש ב. צ. קשת אמר דברים לציון מלאת שמונים שנה לרחובות.

ב. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ג. ש. לורנץ הגיש הצעה לסדר־היום בדבר מצב הסט־טוס־קוו בענייני דת במדינת ישראל. שר־המשפטים י. ש. שפירא השיב להצעה. א. אבנרי הציע להעביר את העניין לוועדה.

הוחלט: להסיר את העניין מסדר־היום.

ד. א. כץ הגיש הצעה לסדר־היום בדבר העדר תיאום בתיכנון הפיסי־מרחבי בישראל. סגן שר הפנים י. גולדשמידט השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הפנים.

ה. מ. עופר (בשם ועדת הכספים) הביא החלטות בדבר אישור הוראות בצווי תעריף המכס והפטור (תיקון התוספות) (הוראות שעה מס' 197, 199, 204, 205, 206), תש"ל—1970.

הוחלט: לקבל את ההחלטה.

ו. חבר־הכנסת ש. כהן מסר הודעה אישית.